

*РЕМИГА С. Є., здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка*

КІБЕРБУЛІНГ ЯК РІЗНОВИД КІБЕРАГРЕСІЇ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ДЛЯ ПІДЛІТКІВ

Інформаційна мережа дає широкі можливості учням для саморозвитку та самоосвіти. Але крім можливостей вона створює і чимало різної небезпеки для підлітків. В мережах розповсюдження набув кібербулінг – цькування онлайн, що передбачає жорстокі дії з метою дошкулити, нашкодити, принизити людину з використанням інформаційно-комунікаційних засобів: мобільних телефонів, електронної пошти, соціальних мереж, форумів, блогів, онлайн-відеоігор тощо.

У кібербулінгу є три суб'єкти: кривдник – це учасник (дитина, старшокласник) кібербулінгу, який вчиняє кібербулінг щодо іншої дитини; жертва – це учасник (дитина, старшокласник) кібербулінгу, щодо якої було вчинено кібербулінг; спостерігач – це свідок кібербулінгу.

Кіберагресія може виходити не тільки від кривдника. Через кіберагресію може перейняти поведінку і потерпілий як самозахисну стратегію. Але і в таких випадках кривдник може вийти «сухим із води», адже аналіз поведінки кривдника свідчить, що вони гарні маніпулятори, тому їм не буде складно взаємну агресію потерпілого знову перекинути на нього.

Проведені в Україні опитування свідчать, що учасники та учасниці фокус-груп до основних викликів кіберагресії зараховують: зламування акаунтів у соціальних мережах та подальше шантажування; поєднання офлайн та онлайн-цькування; онлайн-погрози життю або фізичне насильство; розкриття адреси проживання та відвідуваності позашкільних місць (гуртки, місця дозвілля); постійне цілодобове цькування. Показовими в оцінці підлітками масштабності та реагування на кібербулінг є такі слова одинадцятикласниці: «Мені здається, що булінгу та кібербулінгу стало так багато, що більшість дітей привчилися на

це не реагувати. Можна просто посміятися із цього з друзями і все припиниться. Я часто зіштовхувалася з булінгом і кібербулінгом, але я не реагувала на це, бо це не має сенсу. Я сумніваюся також у тому, що якщо тебе булять, то варто просити допомоги у друзів. Навряд це допоможе – вони і самі не знають, як вирішити ситуацію. Хіба підтримають словами, і стане психологічно легше» [1].

Вважаю, необхідно розібратися, звідки береться таке агресивне ставлення до оточуючих. Учні (кривдники) завжди знайдуть до чогось причепитись, можна провести таку паралель. Кривдник, щоб тероризувати свою жертву, для початку шукає джерело для такої потужної агресії. Як один із варіантів, можемо навести приклад: у кривдника непорозуміння з батьками. Оскільки кривдник не може агресувати на дорослу рідну людину, учень (кривдник) буде накопичувати в собі ті агресивні реакції, які у нього залишаються після кожного конфлікту. І тут постає модель «агресор–жертва», коли той самий майбутній кривдник сам себе в родині почуває жертвою. І так виходить, що той учень стає кривдником тільки тому, що йому нікуди викинути свою агресію. Ось чому агресор і починає кібербулити або булити інших учнів, які стають його жертвами, адже кривдник себе почуває у домінуючій ролі та повертає ту агресію на інших у такий спосіб. Та, на жаль, сам кривдник, можливо, через збуджений психоемоційний стан може не розуміти того, що він здатний завдати шкоди іншому підлітку. А інколи психологічні тортури призводять потерпілого до депресії або навіть до думки про самогубство.

Одним із документом, що визначає стандарти Ради Європи з прав дитини у цифровому середовищі, є Рекомендації CM/Rec (2018) 7-го Комітету міністрів державам-членам про принципи дотримання, захисту та реалізації прав дитини в цифровому середовищі, у якому зазначаються чотири групи ризиків:

- сексуальна експлуатації та зловживання, домагання для сексуальних цілей (грумінг – розбещування), онлайн-вербування дітей для вчинення

злочинів, участь у екстремістських політичних чи релігійних рухах або для цілей торгівлі людьми (контактні ризики);

- принизливе та стереотипне зображення та надмірна сексуалізація жінок та дітей; зображення та прославляння насильства й завдання собі ушкоджень, зокрема самогубство; принизливі, дискримінаційні або расистські вирази чи заклик до такої поведінки; реклама, контент для дорослих (ризики контенту);

- кібербулінг, переслідування та інші форми утисків, розповсюдження без згоди сексуальних зображень, шантаж, висловлювання ненависті, хакерство, азартні ігри, незаконне завантаження або інші порушення прав інтелектуальної власності, комерційна експлуатація (ризики поведінки);

- надмірне використання, позбавлення сну та фізична шкода (ризики для здоров'я) [2].

На жаль, кібербулінг стає все більш практикованим у мережі, оскільки підлітки почасти віддають перевагу спілкуванню в Інтернеті, та й онлайн-навчання через російську воєнну агресію додає ризику стати жертвою кібеагресії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Попередження та протидія кібербулінгу в дитячому середовищі в Україні. Аналітичний огляд. Команда правозахисного департаменту ГО «Докудейз». URL : https://cyber.bullyingstop.org.ua/storage/media-archives/cyberbuling_preview_5-10.pdf?fbclid=IwAR2LzoPNfsaZrpI5fBJJwA5V9js-B-kT46VzY6mFk4LV_Qr9RLiz-CvYC5I
2. Рекомендація CM/Rec (2018) Комітету міністрів державам-членам про принципи дотримання, захисту та реалізації прав дитини в цифровому середовищі. URL : https://mvs.gov.ua/upload/file/rekomendac_ia_schodo_zahistu_d_tey_u_cifrovomu_seredovi_sch_2018.pdf